

Автор статті:
Наталія Седляр,
магістрантка
спеціальності «Соціальна педагогіка»

Науковий керівник:
Світлана Коляденко,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальних технологій

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ІНТЕГРОВАНОСТІ ДІТЕЙ З НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ШКОЛИ-ІНТЕРНАТУ

Актуальність теми. Останнім часом у суспільній свідомості все більше зростає увага до дітей, які перебувають в закладах інтернатного типу. І це не дивно, адже не дивлячись на вдосконалення системи соціального захисту населення, покращення матеріального рівня життя та інших аспектів, все ж зростає кількість дітей, які у зв'язку з різноманітними проблемами (неблагополучні, неповні, малозабезпечені сім'ї та інші) не мають змоги жити, зростати, виховуватись та набувати соціального досвіду в сім'ї. Саме це і призводить до того, що держава, турбуючись про молоде покоління, бере на себе обов'язок утримання та виховання таких дітей в державних закладах виховання і піклування.

Загальноосвітня школа-інтернат — це навчальний заклад, що забезпечує дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування та дітям з неблагополучних сімей, умови для проживання, всебічного розвитку, виховання, отримання освіти, профорієнтації та підготовки до самостійного життя [2].

При розгляді функціонування шкіл-інтернатів, ми можемо спостерігати за чинниками, що формують проблеми вихованців інтернатних закладів. До їх складу входять проблеми як особистісного, так і міжособистісного характеру: відсутність навичок поведінки і спілкування з іншими людьми, невпевненість, комплекс неповноцінності, почуття соціальної відчуженості, недостатній прояв позитивних соціально-рольових орієнтирів, підвищена агресивність, проблеми адаптації до нового середовища.

Особливістю соціалізації вихованців в закладах інтернатного типу є заміщення одного з основних інститутів соціалізації – сім'ї – установою, тому передачу життєвого, соціального досвіду здійснює саме колектив однолітків, педагогічний колектив школи-інтернату. Тому, основним завданням цього закладу постає врахування мінливих умов у суспільстві, реалізація роботи на основі особистісного, індивідуального й соціального профілю розвитку дитини за відсутності або недостатності батьківського піклування [1].

Метою нашого дослідження було емпірично перевірити рівень інтегрованості дітей з неблагополучних сімей в умовах школи-інтернат, що в подальшому надасть нам можливості для здійснення реінтеграційної роботи.

Реінтеграція дітей з неблагополучних сімей в умовах школи-інтернат передбачає цілеспрямовану діяльність, що зможе створити умови для відновлення стосунків в мікросередовищі, зняти частину проблем, вчити шукати та знаходити шляхи їх рішення у контакті з іншими людьми, як в період навчання в школі-інтернат, так і в подальшому самостійному житті та інше.

Для дослідження психологічного стану, життєвої ситуації дитини в момент проведення дослідження, що дозволить визначити необхідність та важливість реінтеграції для дитини з неблагополучної сім'ї, було обрано такі методики: методика «Тест-опитувальник особистісної адаптованості школяра» (А. Фурмана), методика «Моніторинг соціалізації особистості учня» (І. Рожкова) та анкетне опитування вихователів школи-інтернату.

Першим етапом в дослідженні рівня інтегрованості дітей ми здійснити оперативну діагностику особистісної адаптованості школяра на всіх можливих рівнях її функціонування (школа, сім'я, вулиця, власне «Я»). Учням необхідно було обрати, яке ж місце у їхньому житті (дуже позитивне, позитивне, нейтральне та негативне) сьогодні посідають люди, організації, події, заняття, які вказані в анкеті. Результати цієї методики свідчать про те, що неадаптованість тут у більшості учнів, а дезадаптованість та адаптованість наявна, але у меншій кількості. Причиною цього є те, що діти школи-інтернат навчають та проводять весь свій вільний час в закритому закладі, що стало причиною поганої адаптації на рівні «вулиця», майже відсутні або ж погані відносини з рідними, друзями, знайомими, що відобразилось на рівні «сім'я», та низький показник сприйняття себе, любові до власної особистості, про що свідчать результати категорії «власне «Я»».

У цій методиці також переважають такі результати: неадаптованість «неочевидна» і «очевидна» наявна в 36% опитаних, тобто ці учні вміють адаптовуватись, але не повністю, в них виникають деякі труднощі, а «ситуативна» та «стійка» дезадаптованість спостерігається в 23%. Дезадаптованість, у цьому випадку ґрунтується на неуспішності реалізації цілей, це може свідчити про незрілість особистості, дизгармоній в різних життєвих сферах. Що ж стосується норми адаптованості, то вона спостерігається в 22% опитаних.

При проведенні наступної методики за мету ми поставили виявити рівень соціальної адаптованості, активності, автономності та моральної вихованості учнів. З результатів, ми можемо зробити висновок:

- рівень соціальної адаптованості, в учнів школи-інтернат, переважає з показником «середній»;
- показник «автономності», тобто рівня самостійності, здатності діяти самостійно в необхідних випадках — переважає з показником — «середній», але показник «низький» мають близько половини опитаних учнів;
- рівень соціальної активності, тобто рівень соціалізації дитини, глибина та повнота зв'язків з соціумом, рівень суспільних відносин — переважає з «середнім» показником соціальної активності, але, нажаль, майже половину результатів займає «низький» рівень.
- оцінка схильності дітей до гуманістичних норм життєдіяльності, тобто їхня моральність — результати розділились на високий, середній та низький показник на однаковому рівні.

Результати досліджень за цією методикою, ми можемо представити у такому загальному вигляді (див. рис. 1).

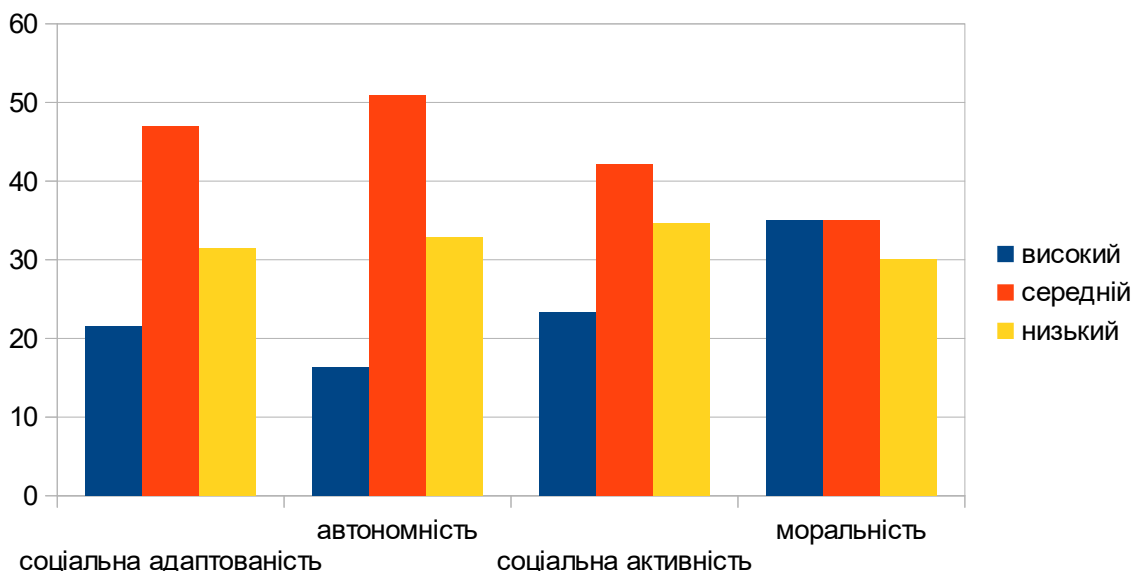

Рис.1. Моніторинг соціалізації особистості учня (І. Рожкова) в школі-інтернат (у %)

Висновки. Отже, відповідно до результатів нашого дослідження, ми бачимо, що рівень інтегрованості дітей з неблагополучних сімей в школі-інтернат є недостатнім, тому ми бачимо необхідність в проведенні реінтеграційної роботи в умовах таких навчальних закладах. Ця робота повинна бути постійною, продуманою і проводитись з усіма дітьми закладу. Адже, саме тоді це буде сприяти безпосередньому впливу на дитину, створенню повноцінного соціалізаційного та виховного середовища, корекції рівня інтегрованості дитини.

Використана література:

1. Мудрик А. В. Социальная педагогика : учебник [для студ. высш. учеб. заведений] / А. В. Мудрик. — М. : Академия, 2007. — 224 с.
2. Положення про дитячі будинки і загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1629-12>.